

Nilüfer Kuyaş'ın Serbest Düşüş ve Annie Ernaux' nun Yalın Tutku Adlı Eserlerinde Kadın Karakterlerin Saplantılı Aşk'larının Analitik Olarak Karşılaştırılması

Ali GÜLTEKİN, Onay ORCAN*

Nilüfer Kuyaş'ın Serbest Düşüş ve Annie Ernaux'nun Yalın Tutku Adlı Eserlerinde Kadın Karakterlerin Saplantılı Aşk'larının Analitik Olarak Karşılaştırılması

"An Analytical Comparison of Female Characters' Obsessive Love in the Books of Nilüfer Kuyaş's "Free Downfall" and Annie Ernaux's "Simple Passion"

Özet

Saplantı, belirli düşünceleri, hisleri ve davranışları tekrarlamak, onlara yoğunlaşmaktan uzak duramama, anlamsız olduğunun bilinmesine rağmen onları sürekli gerçekleştirmekten kendini alıkoymama halidir. Farklı dillere ve kültürlere ait olan iki eserdeki saplantı kavramı aşk saplantısı izleğinde incelenecek ve eserlerdeki kadın karakterlerin yaşadıkları saplantılı aşk'ın eserlere nasıl yansıtıldığı gösterilmeye çalışılacaktır. Çalışma, saplantılı aşk izleğinde, çoğulcu inceleme yöntemi çerçevesinde değerlendirilecek, psikolojik verilere dayandırılarak disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınacaktır. Çalışmanın sonucunda, kadın karakterlerin yaşadıkları saplantılı aşkın yaşantılarını ne denli etkilediği üzerine tespitler ortaya konularak bir senteze ulaşmaya çalışılacaktır.

Abstract

Obsession is the situation that repeating certain feelings and behaviours can't be away from focusing on them although it is known that it's meaningless consistently can't keep yourself from performing them. Obsession term which belongs to different languages and cultures in two works will be examined in love obsession theme and how do the livings of female characters in works affect related with obsessive love will be tried to show in this context. Obsessive love theme will be examined in plural investigation method and will be handled based upon psychological data with interdisciplinary approach. As a result of the work, how obsessive love affects the livings of female characters' life will be determined and tried to reach synthesis.

Anahtar Kelimeler: Serbest Düşüş, Yalın Tutku, Aşk, Saplantı

Key Words: Free Downfall, Plain Passion, Love, Obsession

1. Giriş

Farklı halkların ya da aynı halkın edebiyat eserlerinin konu, kişi, uzam, dönem, akım, etkileşim, imgebilim, çeviribilim, söylembilim, alımlama, biçembilim gibi birçok açıdan karşılaştırıldığı bir bilim dalı olan Karşılaştırmalı Edebiyatın amacı, söz konusu edebiyatların nitelik ve nicelik açısından nerede olduğuna bakmak, onu diğer ulusların kültürleriyle zenginleştirmek, sahip olunan edebiyatı ve kültürü de diğer uluslara tanıtmak ve yaymaktır (bkz Sivri, Özkan, 2013, s. 525). Biri yerli ve diğeri yabancı olan iki eserin ele alınacağı bu çalışma ile bir edebi pencereden diğeri edebi pencereye uzanan kültürlerarası manzara farklı bir bakış açısıyla irdelenmeye çalışılacaktır.

* Ali GÜLTEKİN, Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, agultekin@ogu.edu.tr; Onay ORCAN, Doktora Öğrencisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, onayyy_26@hotmail.com

Geçici bir görevle Fransa'ya gelmiş, doğu kökenli ve kendisinden yaşça küçük olan evli bir erkeğe tutkuyula bağlanan ellili yaşlardaki iki çocuk annesi kadın kahramanın tek taraflı ve sonu ayrılıkla noktalanmış aşkını, anlatıcı rolünü de üstlenen kadının cesur itiraflarıyla konu edinen Yalın Tutku ile yaşlanma korkusuyla bir daha tadamayacağını düşündüğü hazların peşine düşen, oynamak istediği arzu oyununda kendisinden oldukça genç ve bekâr olan Bruno'yu doğru eş sanan ve oyunu kuralına göre oynamadığını anladığında ise büyük bir yıkım yaşayan elli yaşını çoktan geçmiş evli ve iki çocuk annesi Şirin'in yasak aşkını konu edinen Serbest Düşüş adlı eserler, çalışmanın saplantılı aşk ekseninde incelenmesini mümkün kılmaktadır. Saplantılı aşk kavramı, psikolojide ilişki bağımlılığı ve/veya saplantılı bağlanma olarak da adlandırılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, farklı zamanlarda kaleme alınan, Türk edebiyatının popüler yazarlarından Nilüfer Kuyaş'ın Serbest Düşüş ile Fransız edebiyatının cesur kalemlerinden Annie Ernaux'nun Yalın Tutku adlı eserlerini karşılaştırmalı edebiyat bilimi verileri ışığında, saplantılı aşk izleğinde metne dayalı inceleme, feminist ve psikanalitik yöntemler kullanarak incelemek, eserlerde ana karakterlerin yaşadıkları saplantının ne denli benzerlikler ve farklılıklar gösterdiklerini tespit etmek ve başkışilerin esiri oldukları bağımlılıklarının eserlere yansımış biçimine dair yorumlarda bulunmaktır. Çalışmanın amacına uygun olarak eserlerin doğru anlaşılması ve yorumlanması için bu yöntemlerin kısaca belirtilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. 1960'lı yıllarda ortaya çıkan feminist edebiyat teorisi, politik-sosyal bir bakışla kadını ve onun sorunlarını merkeze alarak inceler (bkz. Aytaç, 2003a, s. 167). Metne dayalı inceleme yöntemi, bir edebi eseri bir metin olarak değerlendirip içerik ve üslup bakımından irdeler (bkz Aytaç, 2003b, s. 99). Psikanalitik inceleme yöntemi ise, XX. yy'ın başlarında psikoloji ve psikiyatri bilim dallarının olanaklarından faydalanılarak kişilerin bilinçaltı çözümlenmelerini yapmak amacıyla Sigmund Freud tarafından kurulan psikanaliz biliminin yazarlara ve daha sonraları ise, edebi metin kahramanlarına uygulanmasıyla ortaya çıkan bir yöntemdir (Atlı,2012, s. 258).

Dört bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünü oluşturan giriş kısmında, çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi belirtilmektedir.

İkinci bölümde, saplantılı aşk, ilişki bağımlılığı ve saplantılı bağlanma kavramları, psikoloji bilimi ışığında kuramsal verilerle açıklanacaktır.

Üçüncü bölümde, romanların başkışisi olan kadın karakterlerin yaşadıkları "saplantılı aşk" süreci, benzerlikleri ve farklılıkları ile analitik olarak yorumlanarak, yaşadıkları yasak aşk eserlere yansımış biçimi incelenecektir.

Dördüncü bölümü oluşturan sonuç kısmında ise, yukarıda belirtilen yöntemler çerçevesinde, yaşanan saplantılı aşkın kadın karakterlerin psikolojik ve sosyal yaşantılarını ne denli etkilediği üzerine sonuçlar ortaya konularak ve kadın yazarların anlatım biçimleri feminist edebiyat eleştirisi penceresinden değerlendirilip bir senteze ulaşılmaya çalışılacaktır.

2. Saplantılı Aşk, İlişki Bağımlılığı ve Saplantılı Bağlanma Kavramları

Yüksek düzeyde saplantılı bireyler sık sık öfkeli, kıskanç ve partnerleriyle ilgili sürekli şikâyet eden kişiler olarak da betimlenebilmektedir. Kaygılı-saplantılı bireylerin, ilişki bağımlısı bireylerin özellikleriyle örtüştüğü görülmektedir. Bu durum, geçmişte, kaygılı-saplantılı bağlanma stiliyle yetişen bireylerin yetişkinlikte de bunu sürdürebildiklerini ve ilişki bağımlısı olma riski taşıdıklarını göstermektedir (bkz. Mukba, 2013, s. 30).

Saplantılı aşk ya da ilişki bağımlılığını, Granello ve Beamish, başkalarını duygusal açıdan memnun etmek için dolaylı olarak o kişi ya da nesneye odaklanarak bağımlı hale gelme durumu olarak açıklamıştır. Benzer olarak Wegscheider-Cruse'dan aktaran Mukba'ya göre ilişki bağımlılığı, bir kişi veya nesneyle meşgul olma ve bu kişi ve nesneyle ilgili aşırı bağımlılık gösterme (duygusal, sosyal ve bazen de psikolojik olarak) şeklinde nitelendirilen özel bir durumdur (bkz. Wegscheider-Cruse, aktaran Mukba, 2013, s. 10). Self ise, ilişkide bağımlı olmada, diğerlerine bakıcılık yapabilmek için enerji gereksiniminin, ilişkide limit koymadaki zorlukların, diğerlerinin onayına bağımlılığın ve otoriteye karşı zorlukların bir araya geldiğini belirtmiştir (bkz. 2010, s. 13). Bu ifadelerden yola çıkarak saplantılı aşk, olumsuz yaşantılarının etkisiyle bireyde oluşan düşük özsaygı, duyguları bastırma, diğerlerine odaklanma ve kendilik inkârı içeren ve genel hayatı olumsuz etkileyen davranış örüntülerinin bütünüdür.

Saplantılı aşklarda, kişinin aşk nesnesinden fiziksel ve zihinsel olarak uyarılması durumu söz konusudur. Çılgınca sevmeye davranışı, seven kişi tarafından çok kolay bir şekilde ortaya konulmaktadır. Doğru koşullar altında bu tip aşk hemen ortaya çıkar ve kişi, zihinsel ve fiziksel olarak aşk nesnesinden çok çabuk uyarılma özellikleri göstermektedir (bkz. Sternberg, 1988; aktaran Atak ve Taştan, 2012, s. 529). Saplantılı aşklarda, bireyin sevgiliye ulaşması bireyde, mutluluk duygusuna, heyecana, fiziksel uyarılmaya ve bireyin cinsel olarak doyum yaşamasına neden olmaktadır. Karşılık göremediğinde ise, boşluk, kaygı, endişe, kıskançlık duygusu, kuşku, acı, düş kırıklığına ve umutsuzluk duygularına yol açmaktadır. Saplantılı aşk, psikolojik olarak derin uyarılma durumudur ve haz ve gizemle beslenir. Böylesi bir aşk, en azından bir süre, insanın bütün varlığını egemenliği altına alır ve günlük yaşamın diğer alanlarına çok az bir enerji kalmaktadır (bkz a.g.e 2012, s. 534).

Saplantılı bağlanma olan birey, büyük bir samimiyet arzular, yalnız kalma konusunda ve değer verdikleri kadar değer görmeyeceği konusunda endişelidir. Bartholomew ve Horowitz (1991), dörtlü bağlanma modelinde saplantılı bağlanmaya yer vermektedir (bkz. Bartholomew ve Horowitz, 1991; aktaran Uytun, Öztop ve Eşel, 2013, s. 186). Bartholomew ve Horowitz'e göre saplantılı (preoccupied) bağlanma, olumsuz benlik ve olumlu başkaları modelini içermekte ve bu kişiler kendilerini değersiz ve sevmeye değmez olarak algılamakta, kaygı düzeyleri yüksek, diğer insanlardan kaçınmaları ise düşük olduğu belirtilmektedir. Saplantılı bağlanma tarzına sahip kişilerin genellikle yakın ilişkiler içinde olmayı istedikleri, ilişkilerdeki aşırı yakınlık gösterme eğilimlerinin ise onları diğer insanlardan uzaklaştırdığı ifade edilmektedir (bkz. Yaka, 2011, s. 18).

Saplantılı bireylerin yalnız kalmaya ve terk edilmeye dair yoğun kaygı yaşadıkları ortadadır. Terk edilmeye karşı geliştirilen davranışlar, süreç içinde bir döngüye dönüşebilmekte ve ilişkide

saplantılı olma durumu da buna bağlı olarak artış gösterebilmektedir. Lancer, yaptığı çalışmalarda saplantılı ilişkilerin süreç içinde terk edilmeye dair döngüye dönüştüğüne dikkat çekmiştir. Bunun sonucunda ilişki bağımlılarının uygun olmayan eşlerle birliktelik yaşadığı, karşısındakini memnun etme çabasıyla korkularını uzaklaştırmaya çalıştıkları görülmektedir. Uygun olmayan eşlerin seçimi, süreç içinde terk edilmeye sonuçlanan ilişkileri döngüselleştirmektedir (bkz. Lancer, 2012, s. 52).

İlişkide saplantı yaşayan birey, her biçimde ilişkisini sürdürme çabası, mantığa bürünme ve inkâr savunma mekanizmaları ve çevredeki sosyal statüyü koruma gibi davranışlar sergiler. Rick, ilişki bağımlılarının olumsuz ve dengesiz davranışları sürdürmelerinde, kendini kurban gibi hissetme, yaptığı hataları kabul etmekte zorluk yaşama, çevresindekilerin gerçekliğini kabul etmekte zorluk yaşama gibi unsurların etkili olduğunu belirtmiştir (bkz. 2011, s. 87).

Jeremiah ve Joan, düşük özsaygı, dürtüsel hareket etme, kontrolsüzlük, dışarıya aşırı odaklanma, sınır koyamama gibi kişilik özelliklerinin ilişki bağımlısı olmada etkili olduğunu belirtmişlerdir (Jeremiah ve Joan, 1993; aktaran Mukba, 2013, 30). Buna ek olarak “kaygılı” kişilik özelliğinin de, ilişki bağımlısı olmada risk oluşturduğu vurgulanmıştır. Bireyin kendine verdiği değerini yaşadığı olaylar karşısında değişkenlik gösterebileceği düşünülmektedir. Birey, başarılı ve sağlıklı ilişkiler içeren yaşantı deneyimiyle sık karşılaşmadığında düşük özsaygı kararlılığı gösterebilir ve öfke, depresyon gibi olumsuz duygulara daha duyarlı hale gelebilmektedir (Burger, 2004; aktaran Mukba, 2013, s. 31). Bu duygular, bireyin kişilik yapısını ve çevresiyle olan ilişki biçimini etkilemektedir. Özellikle başkasının ihtiyaçlarına göre hareket etme, bakıcılık, boyun eğcilik, onay arayışı, duygu ve düşünceleri ifade edememe gibi davranışlar, “düşük özsaygı” kişilik özelliğini yansıtmakta ve ilişki bağımlısı olmada etkili rol oynamaktadır (Pollack, 1992; aktaran Mukba, 2013, s. 31).

Feminist bakış açısına göre ise kadınlar, kültürel normlar aracılığıyla bakıcılık yapma, karşısındakine boyun eğme, zayıflık, duygusal bağlanma gibi özellikleri benimsemek durumunda kalarak, ilişki bağımlısı olmada aday durumundadırlar (bkz. Ançel, 2012, s. 73). Bir ilişkide daha az güce sahip olma eğilimlerinden dolayı, kadınlar ilişkiyel etkileşimi etkilemede daha fazla zorlanmaktadır. Spann ise, ilişki bağımlılığında toplumsal cinsiyet rollerine bakılması gerektiğini, toplumda kadının güçsüz gösterilmesine yönelik kavramlaştırmanın doğru olmadığını ve bağımlılıkta kişisel sorunlardan çok iç sosyopolitik yapıyı değiştirmenin gerekliliğini savunmuştur (bkz. Spann, 1996; aktaran Mukba, 2013, s. 25).

Bu bilgiler ışığında, Nilüfer Kuyaş’ın Serbest Düşüş ve Annie Ernaux’ın Yalın Tutku adlı eserlerinin başkışısı olan kadın karakterlerin yaşadıkları saplantılı aşk süreci, benzerlikleri ve farklılıkları açısından analitik olarak yorumlanarak, yaşadıkları yasak aşkın eserlere yansiyiş biçimi çözümlenecektir.

3. Nilüfer Kuyaş’ın Serbest Düşüş ve Annie Ernaux’ın Yalın Tutku Adlı Eserlerinde Kadın Karakterlerin Yaşadıkları Saplantılı Aşk

Annie Ernaux, Yalın Tutku’da romanesk bir havada aşk kelimesini kullanmaktan kaçınarak tutkunun övgüsünü yapsa da, yazarın nötr bir sesle betimlediği ton okuyucuya saplantı kelimesini

tutku ile var ettiğini düşündürmektedir. Saplantılı aşkını, tutku kelimesi ile gizlemeye çalışmasının ise hastalıklı tutkusunun onurunda açtığı yaralardan kaynaklandığı düşünülmektedir. “Annie: Ona yazdığım mektupları, evden ayrıldığı sırada eline veriyordum. Okur okumaz bunları belki küçük parçalara bölüp otoyolda atmış olmasından kuşkulanmam yazmayı sürdürmemi engellemiyordu” (Ernaux, 1992, s. 28). Serbest Düşüş’te Şirin, başta oynamak istediği arzu oyununda ipleri elinde tutmayı becerememesinin hırsıyla, hissettiği duyguları arzu’dan ibaret olarak nitelese de, okur başkışının gelgitlerini, acılarını, saplantılarını ve iç çatışmalarını gizli satır aralarında rahatlıkla keşfe-debilmektedir: “Allahtan arzu var, arzu imdada yetişiyor, önemli olan da bu. Arzu her şeyi kolay, her şeyi önemsiz kılıyor” (Kuyaş, 2013, s. 20).

Her iki romanın başkarakterleri Annie ve Şirin, belli entellektüel bakış açılarına sahip, eğitilmiş kadınlar olsalar da, yaşadıkları tutku onları kendi tercihlerini yapmaktan mahrum bırakacak kadar başkalaştırır. Aşırı bağımlılıklarının sağlıklı olmadığını bilseler bile, saplantıları mantıklarını ele geçirmiştir ve hastalıklı ruhları artık onlardan bağımsızdır. Şirin, yaşadığı saplantılı aşkla adeta dalga geçmektedir:

“Kayıp. Sadece kayıp. Elleri boş. Yüreği dolu, hayatı تنها bir kadın. Kalabalık bir şehir. Caddelerde kaybettiği arzuyu arıyor. Bir kadın bir erkeği arıyor. Her gördüğünü o sanıyor. Yanlış tarafa döndüm yüzümü, diye kafede yer değiştiriyor, caddeden o geçerse belki beni görür, diye umutlanıyor. Takipçi sapıklar böyle saplanıyor herhalde, diye düşündü, tutku cinayetleri böyle işleniyor, dedi içinden, sonra kalkıp tekrar yürüdü[...].” (Kuyaş, 2013, s. 164).

Aynı şekilde Annie de kendisini anormal görmekte, yaşadığı saplantıyı kabul edip bunu gizlemek istemektedir.

“Sık sık görüştüğüm insanların önünde, bu iş sürekli, güç bir dikkatliliği gerektir-se bile, saplantımı sözlerimle göstermemeye çalışıyordum. [...] Ben de bir tutkuyu yaşıyorum demiş olsaydım o derece anormal görünür müydüm? [...] Bununla birlikte, başka kadınların arasında olduğum zamanlar, bir süpermarketin kasasında, bir bankada, onların da kafasında acaba benim gibi bir erkek var mı, yok ise böyle yaşamayı- yani benim daha önceki yaşantım- bir restorana gitmeyi, bir jimnastik seansını ya da çocuklarının sınav sonuçlarını bekleyerek yaşamayı nasıl sürdürüyorlar diye kendi kendime soruyordum” (Ernaux, 1992, s. 19).

Alıntılardan da anlaşılacağı gibi, kadın karakterlerin yaşadıkları saplantılı aşk beyinlerini ele geçirmekte ve onlar bu duruma karşı koyamamaktadır.

Yapılan araştırmalar, saplantılı aşk ilişkisini, belirgin bir kişilik bozukluğu olarak tanımlamaktadır. Wright (1991), saplantılı aşk kavramını, ilişkide sağlıklı olmayan davranışların bir araya geldiği bir ilişki türü olarak tanımlarken; O’Gorman (1993), yaptığı araştırmada “bağımlı aşkta” olduğu gibi, ilişki bağımlılığında, “öğrenilmiş çaresizliği”, bir bulgu olarak ortaya koymaktadır (O’Gorman, 1993; aktaran Mukba, 2013, s. 11). Saplantılı aşklarda, bağlı hissetmenin yarattığı engellerden dolayı oluşan çaresizlik, zaman içinde problemlere dönüşmektedir. Yalın Tutku’da Annie, kendi iç mono-

loglarında kendisinin diğer insanlardan farklı olduğunu kabul etmekte ve saplantısının hastalıklı olduğunu itiraf etmektedir.

Toplumsal kurallara göre, erkeğin en önemli rolü ailenin geçimini sağlamak iken, kadının en önemli görevi çocuklarını yetiştirmek ve aile yaşamının sürekliliğini sağlamaktır (bkz. Moya, Expósito ve Ruiz, 2000, s. 825). Ailenin devamlılığını sağlamak için, kadının anne ve eş rolü arasındaki dengeyi kurması gerekmektedir. Her iki eserdeki kadın karakterler, yeteri kadar iyi bir anne olamadıklarını düşünmektedirler. Serbest Düşüş'te Şirin, çocuklarına karşı özverili bir anne olmadığı için suçluluk duymakta, aynı zamanda kocasını cinsel anlamda memnun edemediği ve onu yeteri kadar arzulamadığı için kendisine kızmaktadır. O halde, ne anne rolünde, ne de eş rolünde yeteri kadar başarılıdır. Anne ve eş olmak arasındaki dengeyi kuramamış olan ve ailesine karşı başarısız olduğunu düşünen Şirin'in saplantılı yasak aşka tutulmasına şaşırılmaması gerekir: "Annelik zor meslek. İyi bir anne miydi, emin olamayacak hiçbir zaman. Suçluluk hissi, daima suçluluk, modern anneliğin özeti bu" (Kuyuş, 2013, s. 31). Tarhan, evliliği yanan ateşe benzetir ve devamlı yanması için sürekli beslenmesi gerektiğini söyler. Ona göre, evlilik öncelikle insanın biyolojik ihtiyacıdır. Kadın erkek ilişkilerinde, erkeğin aşk verip, cinsellik istediğini; kadının da cinsellik verip, aşk ve sevgi istediğini belirtir (2011, s. 13). O halde, erkeğin psikolojik doğası gereği cinsellik ilk plandadır. Kadın duygusal ihtiyaçları karşılanmadığında cinselliği çok zor yaşarken; erkek cinsel ihtiyaçları karşılanmadığında duygusallığı zor yaşamaktadır. Bu tezat durum, Şirin'in iç sesinde sergilenmektedir. Kocasının aslında onunla değil, ondan çok daha arzulu olan öteki kadınla seviştiğini hayal ettiğini düşünür. "Kendimden bile gizlediğim tutkulu kadını o benden daha iyi görüyor olabilir. O gizli kadını arıyor, öteki kadını, onunla seviştiğini hayal ediyor, öyle kapatmaya çalışıyor bir eksikliği" (Kuyuş, 2013, s. 234).

Yalın Tutku'da ise, kadın karakter tek taraflı olan aşkını rahatça yaşamak için, çocuklarını sevgilisinin geleceği zamanlarda evden uzaklaştırmaktadır. Sevgilisine çocuklarının evde olduğunu söyleyip görüşme zamanını ertelemek yerine, annelik görevini ertelemekte yani çocuklarından esirgediği fedakârlığı sevgilisine göstermektedir:

"Kimi zaman evimde kalan üniversite öğrencisi oğullarıma sadece bana ilişkiyi kolayca sürdürmemi sağlayan en rahat uygulamayı açıklamıştım. Böylece, eve dönüp dönmeyeceklerini öğrenmek için önceden telefon etmeleri, evde iseler, A geleceğini telefonla bildirdiğinde evden ayrılmaları gerekiyordu. Bu anlaşma- hiç olmazsa dıştan- hiçbir güçlüğe neden olmuyordu" (Ernaux, 1992, s. 20).

"Kişinin bir duyguya ya da bir diğer insana bağlılığı, kendisinin ve çevresindeki diğer şeylerin değerini ya da onlarla başa çıkma yetisini öyle azaltmaktadır ki, kişi buna yaşamındaki tek ödül olarak giderek bağlanmaktadır" (Ögel, 2010, s. 43).

Bağımlı ya da saplantılı aşkta (manic love); uyku, açlık ve günlük yaşamdaki diğer ilgi alanları tutku ile yer değiştirmektedir. Sevilen kişiden başka hiçbir şey düşünülemez ve sevilen kişi tamamen kuşatılmaktadır (bkz. Özen ve Gülaçtı, 2010, s. 144). Özen ve Gülaçtı'nın tanımına uygun bir şekilde, iki kadın karakter de tutkularına tutsak bir şekilde saplantılı aşklarını yaşamaktadır.

Eserlerdeki kadın karakterler, hissettikleri yalnızlık duygusu ile büyük bir boşluk yaşamaktadır. Bu boşlukta hissetmek istedikleri, belirsizliğin heyecanıdır. Yaşadıkları aşkı bu kadar saplantılı yaşamalarının nedeni ise yasak olmasıdır. Şirin, iç monoloğunda, bu durumu özgürlük duygusu olarak niteler: “Kaçamağın en güzel yanı ne olabilir? Sahte bir özgürlük duygusu herhalde. İlişkide olduğu gibi kendini sansürlemiyorsun” (Kuyaş, 2013, s. 21). Yalın Tutku’da ise Annie, sevgilisini karısından kıskanmasına rağmen, onu kaybetmemek için, çektiği tüm acıyı sineye çekmektedir: “Giyislerinin üstünde benden hiçbir iz kalmamasına dikkat ediyor, vücudunda da iz bırakmıyordum. Bunları karısı ile herhangi bir olay çıkmasını önlemek isteğiyle olduğu kadar, beni bırakmasına neden olacak bir kin duymaması isteğiyle yapıyordum” (Ernaux, 1992, s. 28).

Tutkulu aşk, fiziksel çekiciliğe dayalı bir aşk türüdür. Tutkulu aşk, fiziksel çekimle başlar ve cinsel yakınlık önemlidir. Bu aşk türünde, kişiler her türlü riski almaya hazırdırlar. Oyun gibi aşk, bağlayıcılığı düşük, uzun süreli olmayan ve çok eşliliğe açık bir aşk türüdür (Atak, Taştan, 2012, s. 526). Serbest Düşüşte, Şirin bu düşüncelerle oynamak istediği arzu oyununa başlar. Şirin’in evli olduğunu bilen Bruno, evliliğine zarar vermeyecek ve cinsel tatminini sağlayabileceği genç bir oyun arkadaşıdır. Fakat, oyunu yönetenin kendisi olduğunu sanan Şirin, gerçekle yüz yüze geldiğinde saplantılı aşk girdabının içine çoktan girmiştir: “Elli yaşını çoktan geçtiğim için kapıldım. İki çocuğum olduğu için kapıldım. Bruno benden neredeyse yirmi yaş küçük olduğu için kapıldım. Hayal gücüm coştugu için kapıldım. Belki de sabotajdı, haberim yok” (Kuyaş, 2013, s. 23). Şirin’in tutkulu başlayan aşkı bağımlı ve/veya saplantılı aşka dönüşmektedir. Ellili yaşlarda bir kadın olarak, hayatta olmasına artık gerek kalmadığını hissettiği anda yaşadığı ruhsal ve ten yalnızlığı, onu karşısındaki kişiye saplantılı hale getirmiştir: “Her şey bu yalnızlık duygusuyla başlamadı mı? Çocuklar evden ayrılınca gelen yalnızlık. Yaşlanan kadının yalnızlığı, ruhsal bir yalnızlık, neredeyse metafizik bir yalnızlık, hayattan uzaklaşıyor muyum gibi” (Kuyaş, 2013, s. 67). Yalın Tutku’da Annie ise, eserin başından beri bağımlı bir aşk yaşamaktadır. Bağımlı aşk, kıskanç, güvensiz biraz da patolojik bir aşk türüdür. Bağımlı aşkların ilişkileri sorunlu olsa bile, genelde ilişkiyi bitiremezler. Böyle bir aşk türünde ilişkiyi bitirenler genellikle karşı taraf olur (bkz. Atak, Taştan, 2012, s. 527). Bağımlı kişilerin özelliklerinden biri olan, sorun yaşasalar bile ilişkiyi bitirememeleri şu örnekle somutlaşmaktadır: “Artık acı çekmemek için, hep ilişkiyi kesme isteği içindeydim ama, keseceğim dakikada bunun neler getireceğini hemen düşünüyordum: Hiçbir şey beklemeden, art arda geçireceğim günler olacaktı. Ne pahasına olursa olsun- bir başka kadın bulsun, devam etmeyi yeğledim” (Ernaux, 1992, ss. 33- 34). Şirin ile hemen hemen aynı yaşlarda olan Annie’nin kendisinden oldukça genç olan A.’ya hissettikleri benzer bir yaşam boşluğu ve ten yalnızlığından kaynaklanmaktadır. A.’nın ise, onunla beraber olmasının sebebini yaşça büyük olan bir kadınla beraber olarak kendisini kanıtlamak isteyen erkeklik duygusuna bağlamaktadır:

Bir erkek meslektaşım, kahve içtiğimiz sırada, bana kendisinden daha yaşlı bir kadınla vaktiyle çok fiziksel bir ilişkisi bulunduğunu anlatmıştı: “Kadının evinden çıktığımda, akşamları, çok büyük bir erkeklik duygusuna kapılıp sokağın havasını içime çekiyordum” A’nın da belki aynı duyguya kapıldığını düşündüm (Ernaux, 1992, s. 50).

Genel olarak 40 ile 60 yaş aralığında yetişkinlerin yaklaşık %10'u orta yaş krizine yakalanmaktadır. Bu durum, erkeklerde 3-10 yıl, kadınlarda ise 2-5 yıl sürmektedir. Orta yaş krizi, sadakatsizliği tetiklemektedir. Kişi, orta yaştan önce ya da sonra aniden yaşamın gerçeklerinin farkına vararak evlilik dışı aktivitelere yönelmektedir. Evlilik süreci içinde bir noktaya gelindiğinde kişi, eşi ya da kendisinin mükemmel olmadığı kanısına vararak, birtakım gerçekliklerle yüzleşmektedir. Kişiler, o an bu duygularını rahatlatır gibi görünen çözümlere yönelmektedirler. Hızlı çözümlerden bazıları, yeni bir aşk bulma, daha genç insanlarla ilişkiye girme, yeni ihtimaller içeren bir gelecek duygusunu yeniden kazanmadır (bkz. Tüzer, 2011, s. 110). Şirin ve Annie, yaşadıkları orta yaş krizinin etkisiyle kendilerinden genç insanlarla birlikte olarak yaşlanma fobilerini bastırmakta ve duygularını rahatlatmaktadırlar.

Tutkulu aşk, kişinin kafasında hayal ettiği kişiye karşı aşkın saplantıya dönüşmesidir. Bu aşkta, kişinin aşk nesnesinden fiziksel ve zihinsel olarak uyarılması durumu vardır (Atak, Taştan, 2012, 529). Şirin ve Annie, kuramda belirtilen aşka benzer bir aşk yaşamaktadır ve kendilerini mahkûm eden saplantılı bir tutkuya sahiptirler: “Onun kokusuyla çıkmak istiyor kadın her geceden, onun kokusuyla sıyrılmak istiyor karanlıktan, onun kokusuyla ulaşmak istiyor ışığa. Onun teri damlasını istiyor üzerine” (Kuyaş, 2013, s. 23). Bedenin bütünü olanaklarını kullanan Annie, saplantısını öyle derin yaşar ki sevgilisinin spermini içinde saklamak için ertesi günden önce yıkanmadığını söyler. Ona ait her şeye aşırı bir bağlılık gösterir: “İçki içtiği bir bardağı yıkamadan sakladım” (Ernaux, 1992, s. 56). Yetişkinlerin bağlandığı kişi, genelde bir akran ya da cinsel bir ortaktır. Yetişkinin yakınlık arayışı, koruma veya cinsel etkinlikte bulunma isteği sonucu olabilir (bkz. Uytun, Öztop ve Eşel, 2013, s. 182). Annie'nin A'ya olan yakınlığının saplantılı hale gelmesinin sebebi, ona karşı beslediği arzu ve karşı koyamadığı fiziksel isteğidir:

“Metroda, bekleme salonlarında, insanın oturur oturmaz, hiçbir şey yapmama hakkı olduğu tüm yerlerde A'yı düşünmeye dalyordum. [...] Sanki beyin aynı imgelerin, aynı anıların sürekli hücumuna uğrayıp, öteki cinsel organlar gibi bir cinsel organ durumuna gelerek doyuma ulaşabiliyormuş gibi, kendimi fiziksel bir hazza bıraktığımı sanıyordum” (Ernaux, 1992, s. 31).

Her iki eserde sembolize edilen kadın başkışilerinin cinsel istekleri, Fransız feminist eleştirisine göre, kadınların bilinçaltından gelmektedir. Eleştirmenler, Freud'un “bilinçaltı, sözdiziminin bozulmasıyla temsil edilir” görüşünden yola çıkmışlardır. Bu yazın tekniği, Fransız feminist eleştirisinde *écriture feminine* olarak bilinmektedir (Humm, 2002, s. 144). Arzu duyan özne, arzuladığı dışındakileri dışlayıp kendisini saplantılı hale getirebilir (bkz. Süskind, 2010, s. 264). Şirin de Bruno'ya karşı benzer bir arzu isteği ile etrafındakileri dışlayarak hayatına devam etmektedir: “Gramer yok, imla yok, sadece içerik var, arzu var, arzu sadece nerede buluşulacak, ne alınacak, hangi saatte, arzu acımasız, acımasız bir dünyadalar” (Kuyaş, 2013, s. 53). Alıntılardan da anlaşılacağı gibi, Annie ve Şirin varoluş sebeplerinin sadece aşık olduğu adamlar olduğunu düşünmektedir. Kernberg de aşkı varoluşsal boyutta benlik sınırlarının terk edilmesi olarak tanımlar. Aşk ilişkilerinde normallik ve patolojiyi inceleyen Kernberg, aşkı dinamik bir bakış açısıyla ele alarak aşkın karşıdaki kişiye yöneltilmiş sevgi ilişkisinden ve cinsel bir arzuya dönüştürülmüş olan uyarılma ve agresif enerjilerden

ibaret olduğunu vurgulamaktadır (bkz. Kernberg, 2011). Kadın kahramanlarımız da arzuladığı kişiler dışındaki her şeyi dışlamanın ve bu duruma karşı koyamamanın üzüntüsüyle mutsuz bir ruh halindedir.

Süskind, tutkuyla saplanılan, kendi huzur ve mutluluğu için diğer kişiye şiddetle açlık duyan kişinin aslında daha derinlerde, yaralayan, bir türlü kavuşulamayan sevgi ve şefkatin dışavurumunu yaşadığını söyler (bkz. 2010, s. 264). Çocuklar, ilk cinsel deneyimini Freud'un psikanalitik kuramında oral dönem diye adlandırdığı bebeklik döneminde anne ile yaşar. Kişinin ilerideki cinsel yaşantısı için annenin bu dönemdeki sıcak ve yakın tavrı oldukça önemlidir. Şirin, annesiyle babasının aşk evliliğine sahip olmadıklarını, sevgide zorlanan bir aile olduklarını ve sevgi dilenerek büyüdüğünü söylemektedir. Serbest Düşüş'te, psikanalitik inceleme yönteminde kahraman açısından bakıldığında, Şirin'in yaşadığı saplantılı aşkın ve kendisine engel olamadığı cinsel isteklerinin, çocukluğunda anne ile sağlıklı bir şekilde kuramadığı bağdan kaynaklandığı düşünülebilir. Melanie Klein'a göre de melankolik ruh hali çocukluk döneminde gizlidir. Yaşamın ilk yıllarında annenin tanınma sürecinde sevilen nesne ile nefret edilen nesne zihinde bütünleştirilir. Sevilen nesnenin tahribinden doğan suçluluk duygusuyla kederli ruh hali temellenir. İlksel nesnenin sadece kendisine ait olmadığını ve diğer nesnelere de tanımak zorunda olduğunu anlayan özne, yitirilen ilksel nesne için yas tutar. Bu yas döneminin ilksel nesneyle sağlıklı bir şekilde aşılması, özneye olumsuzluklarla baş etme gücü kazandırır (bkz. Klein, 1999, s.42). Yalın Tutku'da yöntemin yazar boyutu incelendiğinde, hem yazar hem de başkisi olan Annie'nin A.'ya duyduğu saplantının sebebi, aslında çok daha derinlerde gizlidir. Bir kadının yaşayabileceği en büyük tramvalardan birini, anne ölümünü yaşamış bir kişi olarak bir türlü kavuşamayacağı annesinin şefkatini, sevgisini bir yabancıda aramaktadır. Yazar, Bir Kadın adlı eserinde, kendi çocukluğunu- gençliğini ve annesini anlatmaktadır. Ve eserinin sonunda, annesinin ölümü ile geldiği dünyayla olan son bağı yitirdiğini söyler: "Artık sesini duymayacağım. Oydu sözleri, elleri, jestleri, gülme ve yürüme biçimiyle şimdiki zaman olan beni eski çocuk olan benle birleştiren. Geldiğim dünya ile son bağı yitirdim" (Ernaux, 1994, s. 80). Bu söylem, aslında anneye ve çocukluğuna dönme isteğinin ifadesidir. Şirin ve Annie'nin çocukluk dönemlerinde ilksel nesne olan anne ile sağlıklı bir şekilde kuramadıkları iletişimlerinin melankolik ruh hali yaşamalarına sebep olduğu düşünülebilir.

Anlatı boyunca, sevgilileri ile görüşecekleri zamanlara saplantılı bir şekilde esir olan ve sadece birlikte geçirdikleri zamanları düşünerek soyut düzlemde yaşayan Şirin ve Annie, anlatının sonunda kendilerini olgunlaştıran bir yolculuğa çıktıklarını ve onlar için acı dolu olsa da yasak aşklarıyla kendilerini somut düzlemde tekrar keşfettiklerini söylerler: "İnsanın neler yapabileceğini keşfettim. Yüce ya da bıktırıcı istekler, onursuzluk, kendimde olmadıkça başkalarında saçma bulduğum inançlar ve davranışlar. Haberi olmadan, o beni dünyaya daha çok bağladı" (Ernaux, 1992, s. 56).

Aynı durum, Şirin için de geçerlidir: "Hayata inancı yenileniyor [...] Arzu böyle bir şey, diyor ses. Arzu bitmiyor. Risk almadan yaşamak imkânsız. Tutku bu işte. Hayat bu" (Kuyaş, 2013, s. 245).

Annie Ernaux ve Nilüfer Kuyaş, hayata dair feminist bakış açılarını anlatıları boyunca okuyucularına sergilemeler de, eril karaktere olan saplantılı bağımlılıklarının feminist edebiyat penceresi tarafından eleştirilmesi mümkündür.

4. Sonuç

Saplantılı aşk yaşayan kişiler, duygusal ve/veya fiziksel yakınlık duyduğu bireylere aşırı yakınlık gösterme eğilimlerinden dolayı kendilerini diğer insanlardan uzaklaştırmaktadırlar.

Serbest Düşüş'te, romanın başkışisi Şirin'in belli hayat görüşüne sahip, donanımlı bir karakter olduğu fakat yasak ve saplantılı olan aşkınin mantığını ele geçirip, onu sağlıklı olmayan davranışlara sürüklediği görülmektedir. Saplantısının esiri olduğunun farkında olan Şirin, artık ondan bağımsız hareket eden beynini kontrol edememektedir. Fakat yaşadığı kırgınlıklarının, mücadelelerinin ve güçsüzlüklerinin sonunda olgunlaştığı ve kendisini yenilediği görülmektedir.

Otobiyografik türde bir anlatı olan Yalın Tutku'nun aynı zamanda yazarı olan başkışisi Annie'nin yaşamı incelendiğinde, zor geçen çocukluk ve gençlik döneminden sonra hayata dair istediklerini elde etmeyi başarabildiği fakat boşanmış olan yazarın duygusal boşluğunu gideremediği görülmektedir. Eserde evli bir erkeğe olan saplantılı tutkusunun, gururunda ve psikolojisinde oluşturduğu yaraları gerçekçi bir dille sergilemekte ve aşk girdabından çıkmaya çalıştıkça daha çok saplandığını cesurca anlatmaktadır. Eserinin sonunda ise, acılı yolculuğunu olgun bir kadın olarak tamamladığını ve kendi potansiyellerini keşfetme olanağı bulduğu bu yasak aşkla, dünyaya daha çok bağlandığını söylemektedir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda saplantılı aşk izleğinde, kadın karakterlerin yaşadıkları saplantılar analitik olarak incelendiğinde, saplantılarının sağlıklı olmadığını bilseler de, eğitilmiş olan iki karakterin de mantıklarıyla hareket edemedikleri, aşklarının tutsağı olarak başkalaştıkları görülmektedir. Beraber oldukları sevgililere olan bağımlılıkları, çocuklarına bile olan ilgilerini azaltmakta, bu süreçte yeteri kadar iyi bir anne olamamaktadırlar. Hissettikleri yalnızlık duygusu ise saplantılı aşklarının esiri olmalarına sebep olmaktadır. Orta yaş krizini ağır bir şekilde yaşayan ve cinsel yakınlık arzulayan Şirin ve Annie, genç erkekleri tercih ederek gelecek duygusunu yeniden kazanmak isterler. Eserlerinde, aşk kelimesini kullanmaktan kaçınarak tutkunun övgüsünü yapmaları ise saplantılı aşklarını tutku ile var ettiklerini düşündürmektedir. İncelenen iki karakter de, sadece sevgilileriyle birlikte geçirecekleri zamanları düşünerek soyut düzlemde yaşamaktadır ve acı yolculuklarının sonunda kendilerini somut düzlemde daha güçlü olarak yeniden keşfederler. Belirtilen bu unsurlar, incelenen eserleri birbirine yakınlıktır. Feminist eleştiri açısından değerlendirilirse, her iki eser de kadın öznelliğini başarılı bir şekilde ifade etmektedir.

Yalın Tutku'da, kadın karakter bekar olduğu için yasak aşk yaşanan yerin kadının evi olması; Serbest Düşüş'te ise erkek bekar olduğu için buluşma yerinin erkeğin evi olması gibi unsurlar eserlerde farklılık arz etmektedir.

Karşılaştırmalı Edebiyat bilimi verileri çerçevesinde, farklı iki edebiyattan yapılan ve feminist eleştirisi penceresinden incelenen bu çalışmanın saplantıyı çok yönlü inceleyerek farklı bir eleştiri penceresinden değerlendirmek isteyen araştırmacılara faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Ançel, G. (2012).** Karşılıklı Bağımlılık Kavramı: Hemşirelikle İlişkisi ve Karşılıklı Bağımlılığı Belirleme Araçları, Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, C: 1, No: 1, ss. 70-78
- Atak, H., Taştan, N. (2012).** Romantik İlişkiler ve Aşk, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi, C: 4, No: 4, ss. 520 – 546.
- Atlı, F. (2012).** Edebi Metnin ve Yaratıcılığın Kaynağına Ulaşan Yol: Psikanalitik Edebiyat Eleştirisi, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish, C: 7, No: 3, ss. 257 – 273.
- Ernaux, A. (1992).** Yalın Tutku, Çev. Yaşar Avunç, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Günay, G., Bener, Ö. (2011).** Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, C: 15, No: 3, ss. 157 – 171.
- Gürsel, A. (2003a).** Genel Edebiyat Bilimi, Say Yayınları, İstanbul.
- Gürsel, A. (2003b).** Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi, Say Yayınları, İstanbul.
- Humm, M. (2002).** Feminist Edebiyat Eleştirisi, (Çev.) Gönül Bakay, Say Yayınları, İstanbul
- Kernberg O. (1995).** Love Relations Normality and Pathology, Yale University Press, London.
- Klein, M. (1999).** Haset ve Şükran, (Çev.) Orhan Koçak, Yavuz Erten, Metis Yayınları, İstanbul.
- Kuyaş, N. (2013).** Serbest Düşüş, Can Sanat Yayınları, İstanbul
- Lancer, D. (2012).** Codependency for Dummies, Wiley Press, New Jersey.
- Mukba, G. (2013).** “Üniversite Öğrencilerinde İlişki Bağımlılığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ögel, K. (2010).** Sigara, Alkol ve Diğer Bağımlılıklar: Tanı, Tedavi ve Önleme, Yeniden Yayınları, İstanbul.
- Özen, Y., Gülaçtı, F. (2010).** Duyuşsal alan Öğrenilerinden Sevgi ve Sevgi Kuramları, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, C:1, No: 2, ss. 136 – 149.
- Rick, H. (2011).** Codependency and Cash Flow, Dental Economics Journal, C: 101, No: 10, ss. 86-88.
- Self, S., J. (2010).** Codependency Among Nurses: A Comparison By Substance Use Disorder and Other Selected Variables. Doctoral Dissertation, Alabama University, (Çevrimiçi),

http://acumen.lib.ua.edu/content/u0015/0000001/0000250/u0015_0000001_0000_250.pdf,
03 Haziran 2014.

Sivri, M., Özkan, S. (2013). Karşılaştırmalı Edebiyatta Metinlerarasılığın Yeri ve Örnek Bir Uygulama “Hamlet ile Hitler”, Kırıkkale Üniversitesi, IV. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Kongresi, ss. 525 – 534.

Süskind, P. (2010). Koku, Çev. Tefik Turan, Can Yayınları, İstanbul.

Tarhan, N. (2011). Evlilik Psikolojisi, Timaş Yayınları, İstanbul.

Tüzer, V. (2011). İnternet, Siberseks ve Sadakatsizlik, Psikolojide Güncel Yaklaşımlar Dergisi, C: 3, No: 1, ss. 100 – 116.

Uytun, M. Ç., Öztop, D. B., Eşel, E.(2013). Ergenlik ve Erişkinlikte Bağlanma Davranışının Değerlendirilmesi, The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences, C:26, No: 1, ss. 177-189.

Yaka, A. İ., (2011). “Bağlanma, Erken Döneme Yönelik Şemalar, Öz-Yönetim ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkiler”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.